

Ryszard Przybylski, Krzysztof Dmitruk, Teresa Michałowska, Alina Kowalczykova, Małgorzata Semczuk

---

Z nowych serii wydawniczych IBL

Biuletyn Polonistyczny 26/1-2 (87-88), 298-312

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Przyjęto harmonogram dalszej pracy grupy roboczej. Spotkania odbędą się: w Pradze w 1982 r. (prawdopodobnie), w Budapeszcie w 1983 r., w Warszawie w 1984 r. i w Sofii (końcowe) w 1985 r. Kolejne spotkania poświęcone będą przedyskutowaniu tekstów prezentowanych przez każdą ze stron partycypujących w pracach grupy roboczej. Koordynatorem całego tematu pozostaje nadal prof. A. Natew z Bułgarskiej Akademii Nauk.

Dr Piotr Stasiński

Z NOWYCH SERII WYDAWNICZYCH

DZIEJE POLSKIEJ KRYTYKI LITERACKIEJ

Przedsięwzięcie o charakterze syntezy historycznoliterackiej, podjęte w Pracowni Poetyki Historycznej IBL PAN na przełomie 1977/1978 r. Zespół autorski przygotowujący "Dzieje polskiej krytyki literackiej" stanowią: prof. Michał Głowiński, doc. doc. Teresa Kostkiewiczowa, Elżbieta Sarnowska-Temeriusz, Janusz Sławiński, dr dr Włodzimierz Bolecki, Marian Płachecki, mgr Marek Gumkowski. Koordynatorem prac i redaktorem całości jest J. Sławiński. Ogólna objętość dzieła wynosić będzie ok. 150 ark. Poszczególne jego części będą kończone sukcesywnie - poczynając od 1984 r. (ostatnia część - w 1987 r.). "Dzieje..." będą próbą przedstawienia historii polskiej krytyki literackiej - od jej staropolskich początków po rok 1975. W żadnej ze swoich części nie będą one przeglądem twórczości poszczególnych krytyków, lecz charakterystyką całości historycznoliterackich tego rodzaju, co szkoły, kierunki, środowiska itp. Informacje dotyczące życia i

twórczości ludzi uprawiających krytykę zgromadzone będą w oddzielnych partiach dokumentacyjnych (bio-bibliograficznych).

J.S.

BIBLIOTEKA ROMANTYCZNA

Biblioteka Romantyczna powstała w 1977 r. z inicjatywy Marii Janion, która sformułowała również zadania tej nowej serii wydawniczej: "Romantyzm powraca i my powracamy do romantyzmu - oto, co znamionuje naszą epokę. Czy jednak jest to ten sam romantyzm, z którym mieli do czynienia jego współcześni? albo ten sam, który nieraz już w ciągu stulecia powracał? Jedną z ambicji Biblioteki Romantycznej jest odpowiedź na podobne pytania, zderzając wrażliwość współczesną z wrażliwością romantyczną, nie naśladując romantyzmu, lecz interpretując go. Poprzez charakterystyczne dla polskiej i europejskiej sztuki romantycznej tematy, idee, gatunki, style, poprzez indywidualne wyobraźnie poetyckie, poprzez osobowości, dziwactwa, manieryzm i marginesy - tak jak my dzisiaj je odbieramy - Biblioteka Romantyczna pragnie dotrzeć do wielogłosowego świata epoki, w której tkwi jedna z ojczyzn duchowych współczesnego człowieka".

Ponieważ powodzenie tego rodzaju imprezy zależało w dużej mierze od przygotowania kilku co najmniej tomów, które można by było rzucić niemal równocześnie na rynek, inicjatorka tego przedsięwzięcia zwróciła się do członków Pracowni Literatury Epoki Romantyzmu przy Instytucie Badań Literackich PAN, aby zachcieli podjąć się tego skądinąd fascynującego zadania. Pomyśl zespół przyjął z entuzjazmem. Przedyskutowano tedy wspólnie

formę publikacji, nakładając na autorów poszczególnych tomów przede wszystkim obowiązek sporządzenia antologii, pozwalającej czytelnikowi prześledzić i przemyśleć złożoność i bogactwo określonego tematu, problemu czy wydarzenia. Podkreślono wielką wagę komentarza do tworzących odpowiednią kompozycję tekstów. Miarą jej znaczenia niech będzie fakt, że Maria Janion, która została redaktorem tej serii, zażądała, aby w samym układzie antologii zawarta już była zasadnicza idea interpretatora. Natomiast formę i rozmiary rozprawy zostawiono do dyspozycji autorów. Po dyskusji z przedstawicielami Wydawnictwa Literackiego w Krakowie seria przyjęła określony kształt graficzny, a każdy tom uzyskał ozdobę w postaci ilustracji ściśle związanych z tematem. Aczkolwiek ze względu na tzw. obiektywne trudności ilustracje te ukazały się w formie niezadowolającej, złej lub wręcz fatalnej, aczkolwiek papier i okładka nie osiągnęły niekiedy przewidzianego poziomu, Wydawnictwu należy się wdzięczność, chociażby za dobre chęci.

Biblioteka Romantyczna cieszy się bardzo wielkim powodzeniem, co oznacza, że idea poddana przez Marię Janion trafiła w potrzeby intelektualne i estetyczne naszego społeczeństwa. Poszczególne tomy, każdy w liczbie 10 tysięcy, rozchodzą się "spod lady" i po kilku dniach sprzedaży stają się poszukiwaną rzadkością bibliograficzną. Z trudem można je dostać w Antykwariatach Współczesnych. Gdyby nie trudności z papierem, nakład mógłby zostać podwojony. Świadczy to o wielkim zainteresowaniu romantyzmem. Ponieważ większość autorów rekrutuje się z członków Pracowni Literatury Epoki Romantyzmu przy IBL PAN, można też sądzić, że zespół ten spełnia wobec społeczeństwa polskiego swój podstawowy obowiązek.

Dotychczas ukazały się następujące tomy: A. Kowalczykowa, "Ciemne drogi szaleństwa (Szaleniec romantyczny)"; R. Przybył-

ski, "Ogrody romantyków"; M. Janion, "Reduta (Romantyczna poezja niepodległościowa)"; A. Witkowska, "Ja, głupi Słowianin (Słowianofilstwo romantyczne)"; R. Przybylski, "Podróż Juliusza Słowackiego na Wschód"; A. Kowalczykowa, "Pejzaż romantyczny". W druku znajdują się tomy: J. Kamionkowej "Sztambuch romantyczny" i M. Piwińskiej "Miłość romantyczna". Złożono do druku tomy M. Maciejewskiego "Gawęda romantyczna" i Ł. Ginko "Koń romantyczny", zamówiono zaś opracowanie następujących tematów: "Romantyczni ironiści" (M. Żmigrodzka), "Paryż romantyków" (J. Trznadel), "Kuchnia polska i romantyczna" (I. Jarosińska) i "Śmierć romantyczna" (M. Janion).

Doc. dr hab. Ryszard Przybylski

SERIA WYDAWNICZA "PROBLEMY KULTURY LITERACKIEJ"

Od chwili powołania Pracowni Badań Kultury Literackiej podejmowano próby utworzenia serii wydawniczej, poświęconej ogłaszaniu prac z dziedziny teorii i historii kultury literackiej. Oczekując formalnego zaakceptowania planowanej serii, zespół pracowników naukowych skupionych wokół prof. dra Stefana Żółkiewskiego przygotował szereg książek, którym Wydawnictwo im. Ossolińskich nadało podobną szatę graficzną, aby podkreślić w ten sposób instytucjonalną i tematyczną ciągłość kolejnych tomów. W ramach tak pomyślanej quasi-serii ukazało się 9 książek autorskich i zbiorowych:

1. S. Żółkiewski, *Kultura literacka (1918-1932)*, Wrocław 1973;
2. *O współczesnej kulturze literackiej*, Wrocław 1973. W

tomie pierwszym ukazały się następujące prace: Cz. Hernas: Potrzeby i metody badania literatury brukowej, W. Grajewski: Powieść - kicz - ideologia, E. Balcerzan: Problemy metodologiczne badacza literatury współczesnej, Cz. Samojlik: Dramat mieszczański - dramat mieszczaństwa, S. Dąbrowski: W sprawie przedmiotu wiedzy o literaturze, D. Durišín: Komunikacja literacka a komparatystyka, R. Lesňák: Problemy badawcze komunikacji literackiej, M. Głowiński: Kanony poetyckości i style historyczne, Z. Mitosek: Stereotyp w przekazie propagandowym, J. Lalewicz: Racja bytu powieści, E. Szary-Matywiecka: Piśmo i głos, S. Skwarczyńska: Przekład i jego miejsce w literaturze i kulturze narodowej, T. Cieślikowska: Struktura powieści kryminalnej wobec współczesnego powieściopisarstwa eksperymentalnego, H. Pustkowski: Poezja "szmaciarzy".

3. O współczesnej kulturze literackiej, Wrocław 1973. W tomie drugim zamieszczono następujące pozycje: K. Rudzińska: Pisarz i twórczość w komunikacji literackiej XX wieku, A. Siciński: Współczesne przemiany roli pisarza, G. Gazda: Społeczne uwarunkowania grup literackich w Polsce międzywojennej, J.J. Lipski: Jan Kasprowicz - człowiek i pisarz prawicy?, S. Morawski: Sztuka łatwa i sztuka trudna, J. Ankudowicz: Problemy książki i czytelnictwa powszechnego w ośrodku uprzemysławianym, S. Siekierski: Współczesne funkcje społeczne literatury klasycznej, J. Kołodziejka: Powstanie bibliotek publicznych i zasady gromadzenia zbiorów, M. Marcjan: O szkolnych uwarunkowaniach odbioru dzieła literackiego, E. Nurczyńska: Miejsce i rola filmu we współczesnej polonistyce szkolnej, B. Winklowska: Polska Akademia Literatury, A. Gorenkowa: Z problemów amatorskiego teatru robotniczego w dwudziestolecu międzywojennym, J. Jastrzębski: "Co tydzień powieść" (1946-1949). Dwie propozycje "literatury dla mas".

4. Społeczne funkcje tekstów literackich i paraliterackich, Wrocław 1974. Księga zawiera następujące teksty: J. Ankudowicz: Problemy wyborów literackich w czytelnictwie powszechnym, E. Balcerzan: Odbiorca w poezji dla dzieci, J. Ziomek: Obscenum, pornografia, środki przekazu, M. Płachecki: Pragmatyka plakatu pierwowzomajowego (1945-1970), J. Bachórz: Ideologia w polskich dwudziestowiecznych powieściach tajemnic (1908-1939), K. Rudzińska: Awangarda a kultura masowa, M. Baranowska: Próby przekraczania granic sztuki przez awangardy, J. Stradecki: Funkcje społeczne satyry ("Cyrulik Warszawski" 1926-1934), O. Czarnik: Utwory beletrystyczne w polskiej prasie codziennej lat 1919-1923, A. Werner: Wokół funkcji społecznych powieści dwudziestowiecznej. (Na przykładzie "Doktora Faustusa"), E. Kloc: Doświadczenie i kreacja jako problem "Pamiętnika z powstania warszawskiego" Mirona Białoszewskiego, E. Szary-Matywiecka: Książka - powieść - autotematyzm, K. Dmitruk: Funkcje zespołu instytucji literackich w mieście, J. Lalewicz: Komunikacja językowa i literatura: formy komunikacji językowej.

5. J. Lalewicz, Komunikacja językowa i literatura, Wrocław 1975.

6. Kultura - Komunikacja - Literatura. Studia nad XX wiekiem, Wrocław 1976. Tom zawiera następujące artykuły i rozprawy: S. Żółkiewski: Przyczynek do krytyki teorii kultury XX wieku, M. Hopfinger: Audiowizualny kontekst kultury współczesnej, J. Lalewicz: Literatura w epoce masowej komunikacji, A. Helman: Współczesna sytuacja dzieła sztuki, K. Dmitruk: Przestrzeń w kulturze literackiej, J. Stradecki: Grupa literacka a czasopismo. Przykład "Skamandra".

7. K. Dmitruk, Literatura - Społeczeństwo - Przestrzeń. Przemiany układu kultury literackiej, Wrocław 1980.

8. J. Mayen, O komunikatywności dziennika radiowego, Wrocław 1981.

9. O. Czarnik, Proza artystyczna a prasa codzienna (1918-1926), Wrocław 1982.

W 1982 r. uzyskano wreszcie zgodę na stworzenie serii wydawniczej pod nazwą "Problemy kultury literackiej". Redaktorem naukowym został prof. dr S. Żółkiewski. Wydawca - Zakład Narodowy im. Ossolińskich - zachował dawny kształt graficzny (okładkę, format) książek przygotowywanych przez Pracownię Badań Kultury Literackiej IBL. Pierwszą publikacją serii jest tom studiów pn. "Problemy publiczności literackiej", Wrocław 1982. Tom zawiera następujące prace: J. Lalewicz: Pojęcie publiczności i problem więzi społecznej, K. Dmitruk: Wprowadzenie do teorii publiczności literackiej, S. Żółkiewski: Obiegi społeczne literatury a problem publiczności, J. Sławiński: Odbiór i odbiorca w procesie historycznoliterackim, M. Hopfinger: Kodowanie jako problem odbioru, J. Ankudowicz: Publiczność literacka - publiczność czytająca. (Kilka uwag o badaniach czytelnictwa), J. Maciejewski: Publiczność literacka a instytucje i mechanizmy życia kulturowego, M. Zaleski: O publiczności awangardowej w dwudziestolecium międzywojennym, M. Płachecki: Krytyka literacka. Obieg. Publiczność, J. Kosteki: Uwagi o przedmiocie badań historii czytelnictwa, W. Dynak, A.W. Labuda: Z problemów uczniowskiej publiczności literackiej w Polsce podzaborowej.

Najbliższe plany wydawnicze obejmują dwie pozycje: J. Lalewicza: Rozpowszechnianie - Obieg - Odbiór. Zagadnienia socjologii komunikacji literackiej, i M. Zaleskiego: O sytuacji awangardy i awangardyzmu w kulturze literackiej dwudziestolecia międzywojennego (tytuł roboczy). W dalszej kolejności przewiduje się publikację prac: J. Kordysa, Studia z historii fabuły, i

K. Dmitruka: Wprowadzenie do teorii i historii publiczności literackiej.

Doc. dr hab. Krzysztof Dmitruk

"SŁOWNIK LITERATURY STAROPOLSKIEJ /ŚREDNIOWIECZE, RENESANS, BAROK/" pod redakcją T. Michałowskiej przy udziale B. Otwinowskiej i E. Sarnowskiej-Temeriusz

Opracowanie to stanowi pierwsze - z uwagi na swój chronologiczny zasięg - ogniwo w serii słowników literatury przygotowywanych przez Instytut Badań Literackich PAN. Ogarnia trzy epoki: średniowiecze, renesans i barok, a więc ok. 600 lat polskiej kultury i piśmiennictwa. Podobnie jak w wydanym wcześniej "Słowniku literatury polskiego Oświecenia" (pod red. T. Kostkiewiczowej, Wrocław 1977) przedmiotem opisu stały się tutaj nie indywidualności pisarskie ani pojedyncze, nawet najwybitniejsze utwory, ale wyodrębnione w oparciu o inne kryteria zjawiska, naturą swą (oraz charakterem ujęcia) sugerujące odmienny od tradycyjnego sposób oglądu literatury. Dobór owych zjawisk, selektywny i ściśle ukierunkowany, przesądza o różnicy zachodzącej między "Słownikiem" a zbliżonymi doń wydawnictwami encyklopedycznymi, dążącymi do objęcia swym zasięgiem możliwie największej ilości różnorodnych faktów.

W centrum uwagi znalazły się tu zjawiska następujące: 1) prądy i kierunki literackie; 2) gatunki poezji i prozy, przy czym zaznaczyć należy, iż ten (najobszerniejszy ilościowo) blok artykułów sensu stricto historycznoliterackich objął swym zasięgiem dawną twórczość niezależnie od jej formy językowej, a zatem za-

równy polską, jak łacińską; 3) dzieło literackie oraz elementy jego budowy (jak np. podmiot literacki, bohater, fabuła); założeniem badawczym stała się tu rekonstrukcja głównych reguł i konwencji artystycznych, przesądzających o kształcie i sposobach realizacji owych elementów; 4) podstawowe nurty tradycji literackiej (ze szczególnym uwzględnieniem inspiracji i wzorów antycznych oraz biblijno-chrześcijańskich), a także kierunki powiazań piśmiennictwa staropolskiego ze współczesną mu literaturą europejską (zwłaszcza włoską, francuską, niemiecką, hiszpańską i innymi); zamierzonym efektem tych analiz miałyby być rzucenie światła na kwestię przynależności polskiej literatury do wspólnego bloku dawnej kultury europejskiej a zarazem podjęcie dyskusji na temat przejawów (i granic) oryginalności twórczości rodzimej; 5) szeroko pojęty kontekst kulturowy literatury obejmujący zarówno prądy i kierunki religijne, filozoficzne, estetyczne, jak też życie literackie w różnych jego przejawach: od instytucji (jak szkoły, mecenat, drukarnie, biblioteki, cenzura) aż po swoisty "produkt materialny", jaki stanowiła książka rękopiśmienna i drukowana, w różnoraki sposób funkcjonująca w kolejnych okresach rozwoju kultury i rozmaicie odbierana przez określone kręgi publiczności literackiej; 6) wiedza o literaturze, a zwłaszcza: a) główne jej dyscypliny (np. poetyka, retoryka, gramatyka, ars epistolandi), b) podstawowe pojęcia teoretyczne (np. poema, poezja, poeta, rodzaj literacki, gatunek), c) kategorie teoretyczno-estetyczne składające się na ogólną koncepcję procesu twórczego (np. sztuka, reguły, imitacja, ingenium, imaginacja, furor poeticus).

Przedmiotem szczególnej troski było dopracowanie się takiego ujęcia poszczególnych zagadnień, które by sprzyjało odtworzeniu procesu historycznego, zaakcentowaniu zmian i przekształceń

dokonywających się na przestrzeni kilku wieków zarówno w obrębie literatury, jak towarzyszących jej zjawisk. Wśród tych ostatnich doniosła rola została przyznana dawnej teorii literatury: ukazana dość szeroko w swych różnorodnych przejawach zyskała ona w "Słowniku" wysoką rangę jako nieodzowny (a nie doceniany na ogół) komponent wiedzy historycznoliterackiej.

Składające się na tak zaprojektowaną całość opracowania hasłowe (w liczbie 204) przygotowane przez blisko 40 autorów (nie tylko przez pracowników Instytutu Badań Literackich, ale w dużej mierze przez badaczy literatury staropolskiej z różnych ośrodków uniwersyteckich na terenie kraju) poddano kolejno zabiegom redakcyjnym i ułożono alfabetycznie. Łączność merytoryczna między hasłami w obrębie poszczególnych grup problemowych została utrzymana dzięki odsyłaczom umieszczanym bądź wewnątrz tekstów, bądź też pod nimi. Dodajmy, iż każde hasło zostało zaopatrzone w wykaz podstawowej dla danego zagadnienia literatury przedmiotu.

Przekazany do Ossolineum maszynopis "Słownika literatury staropolskiej" znajduje się obecnie na etapie opracowania wydawniczego.

Doc. dr hab. Teresa Michałowska

"SŁOWNIK LITERATURY POLSKIEJ XIX WIEKU"

"Słownik literatury polskiej XIX wieku" (1820-1890), redagowany przez J. Bachórze i A. Kowalczykową, powstaje jako część składowa cyklu encyklopedycznego, wydawanego przez Ossolineum w serii "Vademecum Polonisty", pozostającej pod redakcją naukową

Janusza Sławińskiego. Będzie w tym cyklu sąsiadował z wydanym już "Słownikiem literatury polskiego Oświecenia" (Wrocław 1977) pod red. T. Kostkiewiczowej i z przygotowywanym obecnie "Słownikiem literatury polskiej XX wieku" pod red. A. Brodzkiej i Z. Jarosińskiego.

Materiałową podstawą historycznoliteracką Słownika dziewiętnastowiecznego stanie się literatura romantyzmu i pozytywizmu. Znajdą się w nim hasła poświęcone nurtom artystycznym i prądom umysłowym mającym znaczenie dla literatury, zagadnieniom języka literackiego (instytucjom, organizacjom, czasopiśmiennictwu), związkom literatury z innymi dziedzinami twórczości artystycznej oraz powiązaniom literatury polskiej z najważniejszymi dla niej literaturami obcymi. Zostaną nadto uwzględnione najbardziej charakterystyczne motywy literackie.

Z koncepcji objęcia w jednym dziale materiału z dwóch okresów naszej literatury oraz włączenia motywów literackich wynika większa niż w słowniku oświeceniowym liczba haseł. Perspektywicznie słownik dziewiętnastowieczny obejmuje ich ponad 400 (w "Słowniku literatury polskiego Oświecenia" było 118). Z tego względu - mimo przewidywania dla "Słownika literatury polskiej XIX wieku" liczby arkuszy wydawniczych większej niż dla słownika oświeceniowego - bierze się rygorystyczny postulat opracowań krótszych.

Do współpracy w przygotowaniu słownika dziewiętnastowiecznego redaktorzy pozyskali 158 autorów; oprócz polonistów przyjęli udział w przedsięwzięciu reprezentanci innych dyscyplin humanistycznych (historycy, historycy filozofii, historycy sztuki, historycy literatur obcych, teatrologowie), którzy zgodzili się opracować kilkadziesiąt haseł z pogranicza historii literatury i obszaru własnych zainteresowań badawczych.

Prace nad tomem słownika rozpoczęto na początku 1980 roku. Recenzentami zaproponowanej koncepcji słownika i listy haseł byli prof. H. Markiewicz i prof. Cz. Zgorzelski. Do końca roku 1982 było gotowych (po opracowaniu redakcyjnym) ok. 50% haseł; dalsze 20% w trakcie ostatecznych uzgodnień z autorami, teksty pozostałych nie zostały jeszcze przez autorów nadesłane.

Doc. dr hab. Alina Kowalczykowa

"SŁOWNIK LITERATURY POLSKIEJ XX WIEKU"

W początkach 1980 roku zespół w składzie: doc. dr hab. A. Brodzka, dr dr Z. Jarosiński, A. Sobolewska, E. Szary-Matywiecka i mgr M. Puchalska rozpoczął prace nad "Słownikiem literatury polskiej XX wieku". Jesienią 1981 roku do Zespołu Redakcyjnego dołączyła mgr M. Semczuk.

"Słownik literatury polskiej XX wieku" stanowić ma ostatni element serii, wchodzącej w skład "Vademecum Polonisty", a obejmującej mający się niedługo ukazać "Słownik literatury staropolskiej" (pod red. T. Michałowskiej) opublikowany już "Słownik literatury polskiego Oświecenia" (pod red. T. Kostkiewiczowej) oraz przygotowywany do druku "Słownik literatury polskiej XIX wieku" (pod red. A. Kowalczykowej, J. Bachórza). Wszystkie wyżej wymienione pozycje składają się na całościowy obraz historii literatury polskiej widziany nie w perspektywie poszczególnych autorów, ale prądów, zjawisk, motywów i zagadnień, pojawiających się w różnych okresach rozwoju naszej literatury. Seria stanowi więc nowe, problemowe ujęcie różnorodnych nurtów literatury polskiej na przestrzeni dziejów.

"Słownik..." zaprojektowany w dwóch tomach po ok. 80 arkuszy każdy zawiera hasła rzeczowe dotyczące literatury polskiej okresu 1890-1980; obejmuje więc epoki: Młodej Polski, dwudziestolecia międzywojennego, piśmiennictwo lat wojny i okupacji oraz literaturę powojenną. Tym samym jest to kontynuacja "Słownika literatury polskiej XIX wieku", zamykającego się okresem pozytywizmu.

Celem nadrzędnym, przyświecającym zespołowi redakcyjnemu "Słownika..." był taki dobór haseł, by w możliwie skrótowy, a zarazem przejrzysty dla każdego potencjalnego czytelnika sposób usystematyzować zjawiska oraz zarysować przebieg istotnych procesów polskiej literatury i kultury literackiej XX wieku. Jest to zadanie o tyle trudne, iż "Słownik..." obejmuje epokę nam współczesną; wobec wielu zjawisk i problemów nie można zachować dystansu, wiele zagadnień jest jeszcze nieopracowanych, czekających dopiero na historycznoliterackie ujęcia. "Słownik literatury polskiej XX wieku" stanowi więc pierwszą próbę systematyzacji naszej literackiej współczesności.

Blisko 220 haseł rzeczowych, ułożonych - jak w każdym wydawnictwie encyklopedycznym - alfabetycznie, obejmuje pięć następujących grup zagadnień:

- I. Literatura w kulturze XX wieku,
- II. Prądy, postawy, grupy i wybrane czasopisma,
- III. Rodzaje, gatunki, techniki literackie,
- IV. Topika,
- V. Kierunki i dziedziny współczesnej wiedzy o literaturze.

Hasła dotyczą więc zarówno spraw ściśle literackich, jak i problemów szeroko pojętego życia literackiego, wzajemnych relacji pomiędzy literaturą a kulturą, czy wreszcie recepcji obcych literatur w Polsce i polskiej w świecie. Odpowiednie odnośniki w

indeksie rzeczowym wskazywać będą, w jakim dziale znajduje się dane hasło, a zarazem - z jakimi innymi, o pokrewnej tematyce, jest ono związane. Ze względu na wspomniany już cel nadrzędny "Słownika..." dominują hasła o charakterze typologicznym, którym podporządkowane zostały hasła szczegółowe. W niektórych przypadkach do danego hasła dołączono aneks, rozwijający zagadnienia szczegółowe, a zasługujące z różnych względów na specjalną uwagę (np. hasło "Wojny światowe a literatura" opatrzone aneksem "Literatura obozowa", uwypuklającym specyfikę literatury tego typu). Każde z haseł opatrzone bibliografią, zawierającą najważniejsze i najbardziej dostępne teksty, poruszające problematykę tego hasła. Rozmiar haseł uzależniono od wagi zawartego w nim zagadnienia oraz od jego roli w całościowym obrazie literatury polskiej XX wieku.

Różnorodność zawartych w "Słowniku..." haseł jest ogromna - "Monolog wewnętrzny" i "Topika judeochrześcijańska", "Oda" i "Pokolenie literackie", "Awangarda Krakowska" i "Literatura a film"; z tego pozornego chaosu wyłania się, pretendujący do całościowego, obraz literatury polskiej XX wieku z całym jej zróżnicowaniem, rozpiętością technik i tendencji oraz wielokierunkowością zainteresowań tematycznych, ujęty w formę encyklopedycznej syntezy. Syntezy, którą współtworzy ok. 130 ludzi (tyle bowiem osób jest autorami słownikowych haseł). Ostateczny jej kształt jest jeszcze nie znany, gdyż w trakcie opracowywania poszczególnych haseł niejednokrotnie okazuje się, że niektóre sądy i opinie o zjawiskach naszej literackiej współczesności są bardzo kontrowersyjne i budzą wiele gorących sporów i dyskusji. Niektóre tylko zawarte w "Słowniku..." artykuły stanowią rezultat dłuższych poszukiwań, większość jest pierwszym rekonesansem badawczym, próbą sformułowania problematyki i wytyczania kierunków dalszych badań.

Prace nad "Słownikiem..." przewidziane były na trzy lata, teraz jednak można już stwierdzić, iż potrwać one mniej więcej do roku 1985. W trakcie bowiem opracowywania poszczególnych haseł, jak również w czasie spotkań autorów i zespołu redakcyjnego wyłaniają się nowe problemy i zagadnienia, wymagające dopracowania, uzupełnienia bądź uszczegółowienia.

Szeroki zakres tematyczny "Słownika..." (literatura i kultura literacka w Polsce w XX wieku) oraz fakt, iż przeznaczony jest on nie tylko dla grona specjalistów, lecz wszystkich zainteresowanych naszą współczesnością literacką implikować musi maksymalną przejrzystość, zarówno układu haseł, jak i ich zawartości merytorycznej. Stąd wynika alfabetyczny układ haseł oraz odnośniki do haseł pokrewnych w indeksie rzeczowym. Stąd również w informacjach bibliograficznych (ułożonych chronologicznie) do każdego hasła kładzie się nacisk na pozycje nowsze (z dawnych tylko te, które są szczególnie ważne), łatwo dostępne szerszemu gronu czytelników.

Mgr Małgorzata Semczuk